

Reactie Inspectie Leefomgeving en Transport in het kader van de internetconsultatie Kaderwet rijksinspecties

Op 27 januari 2025 is de consultatie gestart van het wetsvoorstel Kaderwet rijksinspecties. Door de Inspectieraad is hierop gereageerd namens de gezamenlijke rijksinspecties. De ILT onderschrijft volledig deze gezamenlijke reactie. Aanvullend aan die reactie, vraagt de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) aandacht voor de gevolgen van het wetsvoorstel voor de Autoriteit woningcorporaties (Aw).

In geval van de Aw is 'Onze Minister' de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en 'Onze Minister die het aangaat', de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO). Parallel is de Aw reeds in gesprek gegaan met het Ministerie van VRO, om te kijken hoe dit wetsvoorstel zich verhoudt met de Woningwet.

Achtergrond Aw

Met de komst van de Woningwet in 2015 is de Aw ontstaan, inclusief haar onafhankelijke positie. Dit uit zich o.a. in het navolgende:

- De Aw oefent het toezicht onafhankelijk van de ontwikkeling en uitvoering van rijksbeleid op het terrein van toegelaten instellingen en dochtermaatschappijen uit. Dit betekent dat de Aw in organisatie en aansturing gescheiden wordt gepositioneerd van het beleidsonderdeel van het departement en rechtstreeks toegang heeft tot de Minister.
- De onderwerpen waarop de Aw toezicht houdt zijn in de wet benoemd.
- De Aw bepaalt zelfstandig de informatiebehoefte die nodig is voor de uitoefening van haar taken.
- Indien de Minister aanwijzingen wil geven aan de Aw doet hij dit slechts in schriftelijke vorm onder mededeling daarvan aan beide kamers der Staten-Generaal. Deze vereisten gelden niet voor aanwijzingen die betrekking hebben op beheersmatige aspecten van de autoriteit (i.c. de inrichting van de PIOFACH bedrijfsvoeringsfuncties).
- De aanwijzingen kunnen in geen geval betrekking hebben op de toezichtbeoordelingen van de Aw, noch op de wijze waarop en de methoden waarmee deze oordelen tot stand komen.
- De Aw heeft mandaat om maatregelen / interventies te nemen tegen ondertoezichtstaanden.
- Rapporten betreffende individuele toegelaten instellingen worden door de Aw openbaar gemaakt. Algemene rapporten betreffende de sector worden door de Aw aangeboden aan de Minister. Die zendt deze – al dan niet voorzien van zijn bevindingen – onverwijld en in ongewijzigde vorm naar de Tweede Kamer, of worden door de Aw zelf openbaar gemaakt. Indien de Kamer dit wenst kan de directie van de Aw via de Minister worden uitgenodigd om toelichting en uitleg te geven bij toezichtbevindingen, bijvoorbeeld in een hoorzitting.

Het voorgaande is terechtgekomen in artikel 61 / 61b Woningwet, met een amendement dat kamerbreed werd ondersteund, met als doel een toezichthouder "met een eigen gebouw, eigen briefpapier en zelfstandige optreedbevoegdheid".

De Woningwet loopt als het ware voor op het wetsvoorstel Kaderwet rijksinspecties. Daardoor is dit wetsvoorstel ook voor de Aw een stap 'achteruit'. De stap 'achteruit' doet zich vooral voor op financieel organisatorisch vlak; de Aw kent een eigen financieringsstructuur. En daarnaast ook op positioneel vlak; de Aw is een wettelijk verankerde onafhankelijk gepositioneerd toezichthouder onder ministeriële verantwoordelijkheid van de minister van VRO. Deze punten zijn de focus van deze reactie op de consultatie.

Knelpunten financieel organisatorisch vlak

Het wetsvoorstel houdt geen rekening met unieke financiering van de Aw. Dit heeft vergaande consequenties voor de huidige processen met betrekking tot de P&C-cyclus en de bijbehorende verantwoordelijkheidsverdeling tussen 'Onze Minister' en 'Onze Minister die het aangaat'.

De Aw wordt in tegenstelling tot andere rijksinspecties niet gefinancierd via de rijksbegroting, maar via een bijdrageheffing aan de woningcorporaties (artikel 61c Ww). De begroting van de Aw is daarom niet opgenomen via een begrotingsartikel in de rijksbegroting. Dit heeft directe consequenties voor de procesgang met betrekking tot de P&C-cyclus en de verantwoordelijkheidsverdeling tussen/richting 'Onze Minister' (IenW) en 'Onze Minister die het aangaat' (VRO). En daarmee ook de procesgang richting Tweede Kamer en Eerste Kamer. Het

wetsvoorstel kent een invulling die gebaseerd is op slechts één financieringswijze: via de rijksbegroting. Dit doet geen recht aan de situatie van de Aw.

De artikelen m.b.t. de P&C-cyclus in het wetsvoorstel zijn: artikel 11 t/m 14 (het werkplan, de begroting en het jaarverslag). De artikelen sluiten niet aan bij een logisch proces voor totstandkoming van de bijdrageheffing, begroting en verantwoording door de Aw. Als het bijvoorbeeld gaat om het opstellen en indienen van een begroting, dan gelden er voor de ILT en de Aw afwijkende werkwijzen. De ILT volgt de planning en procesgang zoals vastgelegd in de Comptabiliteitswet en dient de ILT-begroting in bij FEZ van IenW. FEZ dient de IenW-begroting vervolgens in bij het Ministerie van Financiën. De Aw volgt echter de planning en procesgang zoals afgesproken met VRO in het Samenwerkingsprotocol VRO-AW. In tegenstelling tot bij de ILT, keurt niet de Minister van 'Onze Minister' (IenW) de Aw begroting goed, maar 'Onze Minister die het aangaat' (VRO). Analooq aan de begroting geldt dat ook voor het werkplan en het jaarverslag.

Knelpunten positioneel vlak

Leiding van de inspectie

Artikel 4 van het wetsvoorstel gaat over 'de leiding van de inspectie'. De ILT kent een Inspecteur Generaal (IG). De Aw kent een directeur. De toelichting op artikel 4 geeft aan:

Artikel 4. Leiding van een rijksinspectie

Dit artikel bepaalt dat het bestuur van een rijksinspectie bestaat uit een inspecteur-generaal of een directeur (een éénhoofdige leiding) of een collegiaal bestuur (een meerhoofdige leiding). Ingeval wordt gekozen voor een meerhoofdige leiding gelden er geen eisen ten aanzien van het aantal leden. De keuze wordt vastgelegd in de organisatieregeling van de minister waaronder de rijksinspectie ressorteert, die hiermee het finale oordeel heeft over de bestuursvorm van de rijksinspectie.

In de Woningwet heeft de Aw een zelfstandige positie: *autoriteit: Autoriteit woningcorporaties, bedoeld in artikel 60, eerste lid Woningwet en: Er is een Autoriteit woningcorporaties, die onder Onze Minister ressorteert.*

'Onze Minister' is in de Woningwet de Minister van VRO. Naast de Minister van VRO zijn sommige onderdelen van de Woningwet expliciet voorbehouden aan de Aw. Zie bijvoorbeeld artikel 61, 61 a en 61b Woningwet.

Vanuit de positie van de Aw op grond van de Woningwet, is het niet wenselijk danwel logisch dat de Minister van IenW een finaal oordeel heeft over de verhouding tussen de IG/ILT en de directeur van de Aw. Bovendien zijn er al afspraken tussen de IG/ILT en de directeur Aw over de onderlinge verdeling en samenwerking. In het wetsvoorstel wordt op verschillende plaatsen 'de leiding van de inspectie' benoemd. Inschatting is dat in geval van de Aw in sommige gevallen het bij de IG/ILT ligt en in sommige gevallen bij de directeur Aw (bijv. artikel 5 lid 2 wetsvoorstel, artikel 6 wetsvoorstel (irt artikel 61 lid 3 onder c Woningwet) en artikel 19 wetsvoorstel (irt 61b lid 4 Woningwet)).

De Inspectie Leefomgeving en Transport verzoekt om te komen tot een oplossing van de hiervoor beschreven knelpunten, waarbij de positie van de Aw (zowel financieel, als positioneel) niet wijzigt, zoals deze al is ingericht sinds 2015. Uiteraard is de Aw bereid om een bijdrage te leveren om te komen tot een passende en werkbare oplossing.